Talousvaliokunta | Vastine 13.10.2021 | VN/6434/2019 | 1/2

Viite: HE 87/2021 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI ENERGIAN ALKUPERÄTAKUISTA

Työ- ja elinkeinoministeriö antaa talousvaliokunnan pyynnöstä vastineen valiokunnan kuulemisessa 26.5.2021 annetun selvityksen sekä 8.9.2021 ja 7.10.2021 toimitettujen vastineiden lisäksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö (jäljempänä myös ministeriö) esittää vastineenaan otsikon asiassa talousvaliokunnalle seuraavaa:

Hukkalämmön määritelmä ja jätteenpoltto

Hallituksen esityksen 2 §:n 6 kohdassa säädettäisiin hukkalämmön määritelmästä. Hukkalämmöllä tarkoitetaan teollisuus- tai sähköntuotantolaitoksissa tai palvelualalla sivutuotteena väistämättä syntyvää lämpöä, joka katoaa käyttämättömänä ilmaan tai veteen, jos sitä ei johdeta kaukolämmitys- tai jäähdytysjärjestelmään, jos on käytetty tai käytetään yhteistuotantoprosessia taikka jos yhteistuotanto ei ole mahdollista. Määritelmä perustuu RED II –direktiivin[1] määritelmään hukkalämmöstä.

Ministeriö korostaa, että lämmölle ja jäähdytykselle voidaan myöntää ainoastaan yksi alkuperätakuu tuotettua energiayksikköä kohden. Lämmölle voidaan siten myöntää joko hukkalämmön tai uusiutuvan lämmön alkuperätakuu, RED II –direktiivi tai lakiehdotus eivät tunnista mahdollisuutta määritellä hukkalämpöä uusiutuvaksi. Nykyisen käytännön mukaan sähkön alkuperätakuujärjestelmässä jätteenpolttolaitoksille voidaan myöntää uusiutuvan sähkön alkuperätakuita Tilastokeskuksen polttoaineluokituksen mukaisten sekapolttoaineiden oletettujen bio-osuuksien mukaisesti, jos tarkempia tietoja biohajoavasta osuudesta ei ole saatavissa. Yhdyskuntajätteelle on Tilastokeskuksen polttoaineluokituksessa annettu 50 prosentin bio-osuusoletus. Lakiehdotuksesta ei johdu syytä muuttaa nykyistä uusiutuvan energian alkuperätakuiden myöntöperiaatetta. Ministeriö myös korostaa, että lakiehdotus ei rajoita jätteenpolttolaitosten tuottaman lämmön myyntiä esimerkiksi kiertolämpönä tai jätelämpönä, vaikka

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä.

jätteenpolttolaitosten tuottamaa lämpöä ei voida määritellä hukkalämmöksi. Valiokunta voi oman harkintansa mukaan tunnistaa tämän näkökulman mietinnössään.

Hallituksen esityksen 2 §:n 6 kohtaa koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa on tarkennettu hukkalämmön määritelmää jätteenpolton osalta. Kyseisten säännöskohtaisten perustelujen mukaan kotimaisissa jätteenpolttolaitoksissa jätteenpoltto liittyy kiinteästi energian hyötykäyttöön, eikä jätteenpoltosta saatava lämpö ole katsottavissa hukkalämmöksi.

Suomessa on 10 pääasiassa yhdyskuntajätettä, kierrätyspolttoainetta tai kierrätyspuuta polttavaa jätteenpolttolaitosta, jotka kaikki ovat moderneja lämmön ja sähkön yhteistuotantolaitoksia (CHP-laitoksia). Nämä jätteenpolttolaitokset on suunniteltu tuottamaan sähköä ja lämpöä jätteisiin perustuvalla polttoaineella. Jätettä polttamalla aikaansaatu lämpö (korkeapainehöyry) ohjautuu laitoksen suunnitellun toiminnan mukaisesti sähkön ja lämmön tuotantoon. Näin ollen jätettä polttavan lämmön ja sähkön yhteistuotantolaitoksen kohdalla ei voida katsoa, että jätteitä polttamalla aikaansaatu lämpö katoaisi käyttämättömänä ilmaan tai veteen, jos sitä ei johdeta kaukolämmitys- tai jäähdytysjärjestelmään. Kotimaiset jätteenpolttolaitokset on lähtökohtaisesti suunniteltu ja rakennettu niin, että jätteen poltosta syntyvä lämpö saadaan hyödynnettyä mahdollisimman hyvin.

Jätelaissa (646/2011) määritellään jätteen hyödyntäminen ja jätteen loppukäsittely. Jätteen hyödyntämisellä tarkoitetaan toimintaa, jonka ensisijaisena tuloksena jäte käytetään hyödyksi tuotantolaitoksessa tai muualla taloudessa siten, että sillä korvataan kyseiseen tarkoitukseen muutoin käytettäviä aineita tai esineitä, mukaan lukien jätteen valmistelu tällaista tarkoitusta varten. Jätteen loppukäsittelyllä tarkoitetaan jätteen sijoittamista kaatopaikalle, polttoa ilman energian talteenottoa tai muuta näihin rinnastettavaa toimintaa, joka ei ole jätteen hyödyntämistä, vaikka toiminnan toissijaisena seurauksena on jätteen sisältämän aineen tai energian hyödyntäminen, mukaan lukien jätteen valmistelu loppukäsittelyä varten.

Jätelain hallituksen esityksen (HE 199/2010 vp) mukaisesti määritelmän mukaan loppukäsittelyä voisi olla esimerkiksi vaarallisen jätteen poltto siihen erikoistuneessa polttolaitoksessa — siitä huolimatta, että poltossa saadaan talteen energiaa — jos toimen ensisijaisena tarkoituksena on jätteen vaarattomaksi tekeminen. Yhdyskuntajätteen poltto olisi loppukäsittelyä, jos se ei täytä jätedirektiivin liitteen II mukaisesti säädettyä yhdyskuntajätteen polttolaitosten energiatehokkuutta koskevaa vaatimusta.

Ministeriö katsoo, että tilanteissa, joissa jätteenpoltto on luokiteltavissa jätteen loppukäsittelyksi eikä jätteen hyödyntämiseksi, ei ole yksiselitteistä, että jätteenpoltto liittyisi kiinteästi energian hyötykäyttöön. Tällaisessa tapauksessa lämmön tuottajan olisi mahdollista pyytää Energiavirastoa arvioimaan, onko kaukolämpöverkkoon syötetty lämpö hukkalämpöä. Tällöin Energiavirasto arvioisi muun muassa, syntyykö lämpö hukkalämmön määritelmän mukaisesti sivutuotteena teollisuus- tai palvelualalla ja katoaisiko se käyttämättömänä ilmaan tai veteen, jos sitä ei johdeta kaukolämmitys- tai jäähdytysjärjestelmään.

Outi Vilén
Erityisasiantuntija